

## Vem är särskilt närstående enligt 5 kap 2 § första stycket tredje punkten SKL?

av Marcus Radetzki



Marcus Radetzki  
marcus.radetzki@bsr.oru.se

*I 5 kap 2 § första stycket tredje punkten SKL återfinns sedan 2002 en regel som, med sikte på situationer i vilka en skadevällare bär ansvar för personskada med dödlig utgång, föreskriver att ersättning skall betalas för personskada som till följd av dödsfallet åsamkats någon som stod den avlidne särskilt nära. I denna uppsats analyseras vad som erfordras för att en person skall anses vara särskilt närstående vid tillämpning av denna regel.*

### I Inledning

2001 genomfördes vissa ändringar i SKL,<sup>1</sup> vilka trädde i kraft den 1 januari 2002. En viktig nyhet utgjordes av att 5 kap 2 § första stycket SKL förseddes med en tredje punkt som, med sikte på situationer i vilka en skadevällare bär ansvar för personskada som lett till döden, föreskriver att ersättning skall betalas för personskada som till följd av dödsfallet åsamkats någon som stod den avlidne särskilt nära.

Denna regel har stor praktisk betydelse. Inte minst gäller detta vid olika typer av trafikskador som inte helt sällan har dödlig utgång samtidigt som ersättningsansvaret typiskt sett är strängt. Ett exempel utgörs av skada i följd av trafik med motordrivet fordon, varvid den trafikskadeersättning vartill den skadelidande

äger rätt enligt 10-11 §§ TSL<sup>2</sup> enligt lagens 9 § skall bestämmas med stöd av reglerna i 5 kap SKL.

Vid tillämpningen av 5 kap 2 § första stycket tredje punkten SKL uppkommer inte sällan besvärliga frågor rörande gränsdragningen mellan personer som är att betrakta som särskilt närstående till den avlidne och vilka sålunda äger rätt till ersättning å ena sidan och personer som inte kan betraktas som särskilt närstående och vilka sålunda faller utanför den ersättningsberättigade kretsen å den andra.<sup>3</sup> I denna uppsats analyseras därför vad som erfordras för att en person skall anses vara särskilt närstående till den avlidne vid tillämpning av 5 kap 2 § första stycket tredje

*Marcus Radetzki är docent i civilrätt, verksam vid Handelshögskolan i Stockholm och Örebro universitet.*

punkten SKL.<sup>4</sup> Till grund för analysen ligger, vid sidan om gällande lagtext med vidhängande förarbeten, dels publicerad rättspraxis från Högsta domstolen, dels ett antal cirkulärreferat från Trafikskadenämnden (TSN) och Ansvarsförsäkringens personskadenämnd (APN).<sup>5</sup> I den juridiska litteraturen har den här aktuella frågeställningen ännu inte blivit föremål för någon mera utförlig analys.<sup>6</sup>

## 2 5 kap 2 § första stycket tredje punkten SKL och dess förarbeten

5 kap 2 § första stycket SKL har i här relevanta delar följande lydelse:

”Har personskada lett till döden, skall ersättning betalas för

...

3. personskada som till följd av dödsfallet åsamkats någon som stod den avlidne särskilt nära.”

I författningskommentaren till detta stadgan-  
de återfinns följande uttalande:

”Berättigade till skadestånd är de som har stått den avlidne särskilt nära. Regleringen tar främst sikte på make, registrerad partner, sambo, barn och föräldrar. I första hand avses då medlemmar i samma etablerade hushållsgemenskap som den som ryckts bort genom dödsfallet. Det kan dock inte uteslutas att även andra personer någon gång kan komma i fråga för ersättning, t.ex. syskon som inte sammanbodde med den döde”.<sup>7</sup>

Någon ytterligare vägledning lämnas ej. Skälet härtill angavs vara ett önskemål om nyan-  
serade bedömningar med hänsyn till de sär-  
skilda omständigheterna i varje enskilt fall.<sup>8</sup> Uppenbarligen var det lagstiftarens avsikt att den ersättningsberättigade kretsen mera i detalj skulle fastställas genom domstolars och nämnders försorg.<sup>9</sup>

Det citerade uttalandet i författningskommentaren ger emellertid uttryck för en relativt

klar huvudregel. För att en person skall anses vara särskilt närstående till den avlidne fordras att två olika rekvisit är uppfyllda, nämligen:

- dels att personen tillhör en särskild krets av anhöriga till den avlidne, nämligen make, registrerad partner, sambo, barn eller föräldrar,
- dels att personen ingår i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne.

Denna regel skall emellertid inte upprätthållas strikt. I undantagsfall skall även andra personer än de som uppfyller de båda rekvisiten kunna anses vara särskilt närstående till den avlidne.

## 3 Tillämpningen

### 3.1 Innanför huvudregelns ram

Domstolar och nämnder synes fullt ut ha accepterat den i författningskommentaren föreskrivna huvudregeln att make, registrerad partner, sambo, barn eller förälder tillhör den ersättningsberättigade kretsen, under förutsättning att vederbörande vid tidpunkten för dödsfallet ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne.

Att *make*, som vid tidpunkten för dödsfallet ingick i samma hushållsgemenskap som den avlidne, betraktas som särskilt närstående, framgår av TSN 4-2003. Några avgöranden som bekräftar att motsvarande gäller för *registrerad partner* respektive *sambo* har inte kunnat återfinnas. Det finns emellertid inga skäl att tro att bedömningen av dessa båda kategorier skulle avvika från den som gäller *make*.

Att *barn*, som vid tidpunkten för dödsfallet haft hushållsgemenskap med den avlidne, betraktas som särskilt närstående, framgår av TSN 1-2003. Enligt avgörandet kan detta för övrigt anses gälla även för det fall att barnet inte varit mantalsskrivet hos den avlidne föräldern och inte vistats hos denne mer än varannan vecka.

Att *förälder*, som vid tidpunkten för dödsfallet haft hushållsgemenskap med den avlidne, anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen, framgår redan av NJA 1993 41 I-II och NJA 1996 s 377.<sup>10</sup> Från senare tid bekräftar detta av NJA 2006 s 181.<sup>11</sup>

En viktig fråga är om, och i så fall under vilka förutsättningar, det kan finnas anledning att göra inskränkande undantag från författningskommentarens huvudregel att make, registrerad partner, sambo, barn eller förälder som vid tidpunkten för dödsfallet ingått i samma hushållsgemenskap som den avlidne tillhör den ersättningsberättigade kretsen. Regelns ordalydelse kan i och för sig inte sägas medge någon sådan inskränkning, den anger endast att undantag i utvidgande riktning kan förekomma.<sup>12</sup> Enär regeln icke är lagfäst utan endast kommer till uttryck i ett icke bindande förarbetsuttalande, synes det emellertid inte finnas några hinder mot att domstolar och nämnder, när skäl härför anses föreligga, inskränker den ersättningsberättigade kretsen. Veterligen har detta emellertid ännu inte skett i praxis, vilket får sägas indikera att ett undantag i inskränkande riktning knappast kommer i fråga annat än under mycket särpräglade förhållanden.<sup>13</sup>

### 3.2 Utanför huvudregelns ram

Om den ersättningssökande inte uppfyller huvudregelns båda rekvisit ligger det naturligtvis nära till hands att vederbörande ej anses höra till den ersättningsberättigade kretsen. I praxis illustreras detta av ett avgörande enligt vilket en person som under tre år före dödsfallet varit *sambo med den avlidnes moder*, och därvid ingått i samma hushållsgemenskap som den avlidne, ej ansågs tillhöra den ersättningsberättigade kretsen.<sup>14</sup> I några andra fall har motsvarande bedömning gjorts med sikte på den avlidnes *före detta make*<sup>15</sup> *respektive sambo*<sup>16</sup> samt med sikte på den avlidnes *barnbarn*<sup>17</sup> vilka vid dödsfallet ej tillhört samma hushålls-

gemenskap som den avlidne.<sup>18</sup>

Samtidigt kan det konstateras att såväl domstolar som nämnder tenderar att utvidga den ersättningsberättigade kretsen. Det har sålunda förekommit att ersättning har utgått till make, registrerad partner, sambo, barn eller förälder utan att vederbörande vid tidpunkten för dödsfallet ingått i samma hushållsgemenskap som den avlidne (avsnitt 3.2.1). Det har även förekommit att andra än make, registrerad partner, sambo, barn eller förälder ansetts tillhöra den ersättningsberättigade kretsen. För det fall att den ifrågavarande personen vid dödsfallet ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne är detta måhända inte alldeles överraskande (avsnitt 3.2.2). Desto mera kontroversiellt är det att ersättning i några fall utgått till en person trots att denne vare sig utgjort den avlidnes make, registrerade partner, sambo, barn eller förälder eller ingått i samma hushållsgemenskap som den avlidne (avsnitt 3.2.3).

#### 3.2.1 Make, registrerad partner, sambo, barn, förälder utan hushållsgemenskap

I TSN 5-2003 uttalade nämnden att *minderåriga barn* till den avlidne skulle anses höra till den ersättningsberättigade kretsen trots att de vid tidpunkten för dödsfallet inte ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som denne. Efter föräldrarnas skilsmässa bodde barnen hos den andra föräldern. Beslutet motiverades med att barnen fram till föräldrarnas skilsmässa tillhört samma hushållsgemenskap som den avlidne samt att de därefter och fram till dödsfallet haft regelbundet umgänge med denne.

I TSN 4-2003 uttalade nämnden att *vuxna barn* till den avlidne skulle anses höra till den ersättningsberättigade kretsen trots att de vid tidpunkten för dödsfallet inte ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som denne. Beslutet motiverades med att de båda barnen vuxit upp hos den avlidne och därvid haft

hushållsgemenskap med denne samt att de efter att ha flyttat hemifrån fortsatt att ha en sedvanlig och normal kontakt med denne.

De båda avgörandena synes ge vid handen att *barn* oavsett ålder kan anses vara särskilt närstående till sin förälder redan under förutsättning att de båda tidigare ingått i samma hushållsgemenskap. Detta gäller emellertid endast under förutsättning att de därefter haft ett kontinuerligt och normalt umgänge.

TSN 6-2003 ger vid handen att det nu sagda äger tillämpning även i den omvända situationen, det vill säga när en *förälder* begär ersättning för personskada som uppkommit på grund av att dennes barn avlidit. Nämnden uttalade i detta fall att föräldern skulle anses höra till den ersättningsberättigade kretsen trots att denne vid tidpunkten för dödsfallet inte ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne. Beslutet motiverades med att hushållsgemenskap förelegat tidigare samt att föräldern också därefter haft en nära kontakt med den avlidne.

### **3.2.2 Annan än make, registrerad partner, sambo, barn eller förälder med hushållsgemenskap**

Redan NJA 1993 s 41 I och NJA 1996 s 377 gav uttryck för att *syskon*, som vid tidpunkten för dödsfallet ingick i samma hushållsgemenskap som den avlidne, kunde anses vara tillräckligt närstående för att erhålla ersättning av här ifrågakavande slag. I författningskommentaren till 5 kap 2 § SKL nämns trots detta inte syskon bland de närstående som vid hushållsgemenskap kan anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen.<sup>19</sup> Detta får anses överraskande,<sup>20</sup> inte minst mot bakgrund av att det samtidigt framgår att syskon stundom kan erhålla ersättning även fast de vid tidpunkten för dödsfallet inte haft hushållsgemenskap med den avlidne.<sup>21</sup> Det nu sagda ger närmast ett intryck av att syskon av misstag utelämnats vid uppräknningen av potentiellt ersättningsberättigade närstående i för-

fattningskommentaren. Att syskon som vid dödsfallet ingick i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne, i likhet med vad som uttalats i tidigare rättspraxis, kan anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen, har sedermera bekräftats av TSN 2-2004.

### **3.2.3 Annan än make, registrerad partner, sambo, barn eller förälder utan hushållsgemenskap**

Det har framgått i avsnitt 3.2.1 att *föräldrar* och *barn* till den avlidne kan anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen trots att de vid tidpunkten för dödsfallet inte ingick i samma etablerade hushållsgemenskap. Detta gäller emellertid under förutsättning att de tidigare ingått i samma hushållsgemenskap samt att de därefter haft ett kontinuerligt och normalt umgänge. I fråga om *syskon* till den avlidne har det i föregående avsnitt konstaterats att dessa kan anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen under förutsättning att de vid tidpunkten för dödsfallet ingick i samma hushållsgemenskap som den avlidne. I författningskommentaren till 5 kap 2 § SKL ges, som framgått, härutöver en antydning om att syskon, i likhet med föräldrar och barn, under vissa förutsättningar skulle kunna anses särskilt närstående till den avlidne, även för det fall att de vid tidpunkten för dödsfallet inte ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som denne.

Denna antydning synes vara i hög grad bekräftad av rättsfallet NJA 2000 s 521 i vilket Högsta domstolen ansåg att den avlidnes sex *vuxna syskon* skulle anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen, trots att de vid dödsfallet inte ingick i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne. I den utförliga motiveringen framhöll domstolen att förhållandena i detta fall var speciella. Den avlidne var 30 år gammal vid sin död och sedan några år tillbaka boende i en egen lägenhet. Hans syskon var mellan 36 och 53 år gamla och alla utom en hade egna familjer. Vissa av sysko-

nen hade aldrig bott tillsammans med den avlidne. Samtliga bodde emellertid på samma ort som denne eller alldeles intill. Vidare arbetade alla syskonen i samma taxiföretag som den avlidne, vilket startats av föräldrarna. Syskonen träffades sålunda dagligen i samband med sina arbeten, varvid den avlidne varit en central person eftersom han var den datakunnige, som alla hade kontakt med i samband med hantering av taxametrar och fakturering. Som ensamstående lillebror fanns han dessutom alltid till hands för skiftande arbetsuppgifter. Det äldsta syskonet hade, vid sidan om det nu anförda, uppgivit att hon betraktat sig som en extramamma åt den avlidne. Dessutom hade flera av syskonen uppgivit att de, förutom vid sedvanliga familjehögtider, umgicks med den avlidne på fritiden.

Även i TSN 9-2003 och TSN 3-2004 ansågs *vuxna syskon*, som vid tidpunkten för dödsfallet inte ingick i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne, tillhöra den ersättningsberättigade kretsen. Besluten motiverades dels med att syskonen under uppväxttiden ingått i samma hushållsgemenskap som den avlidne, dels med att de också efter att hushållsgemenskapen upphört haft en mycket nära och speciell relation till varandra. I det förra fallet (som gällde en tvillingsyster) hade det anförts att de båda syskonen bott två minuters gångväg från varandra och träffats varje dag, att de ringt till varandra cirka tre gånger om dagen samt att de tillsammans med ytterligare en syster ägt ett fritidshus i vilket de tillbringat somrar och veckoslut tillsammans. I det senare fallet att de båda syskonen under 30 års tid delat ett brinnande intresse för ishockey, att de under mer än 13 år arbetat på samma arbetsplats (även om detta förhållande till följd av företagsnedläggning hade upphört cirka ett år innan dödsfallet), att de umgåtts flitigt på fritiden samt att de under den sista månaden före dödsfallet ägt hus och bott på samma gata.

Samtidigt återfinns ett flertal avgöranden<sup>22</sup> i vilka *vuxna syskon* som vid dödsfallet ej ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne, inte ansetts vara särskilt närstående i lagens mening. Och detta trots att syskonen i flera av dessa fall tidigare haft hushållsgemenskap med den avlidne. Där emot synes den vid tidpunkten för dödsfallet föreliggande relationen mellan den avlidne och dennes ersättningssökande syskon i dessa fall ha varit betydligt mindre intensiv och därigenom av betydligt mera normal beskaffenhet än i TSN 9-2003 och TSN 3-2004.

För att *syskon*, som vid tidpunkten för dödsfallet inte ingick i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne, skall anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen fordras sålunda av allt att döma att de sedan lång tid tillbaka haft en alldeles osedvanligt tät kontakt med varandra. En nära och god syskonrelation av mera normal beskaffenhet är sålunda inte tillräcklig.<sup>23</sup> Av allt att döma påverkas bedömningen även av huruvida det ersättningssökande syskonet tidigare ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne. I ljust av NJA 2000 s 521 kan förekomsten av en sådan bakgrund emellertid inte sägas utgöra ett absolut krav.

Att den avlidnes barn ofta kan anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen, även fast de vid tidpunkten för dödsfallet inte ingick i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne, har framgått i avsnitt 3.2.1. I anslutning härtill är det av största intresse att detta enligt TSN 3-2005 även kan gälla *stuvbarn*. Av motiveringen framgår att stuvbarnen haft hushållsgemenskap med den avlidne sedan de var tre och ett halvt respektive drygt ett år gamla, och att de efter att ha flyttat hemifrån fortsatt att ha sedvanlig och normal kontakt med den denne. Så långt påminner motiveringen i stor utsträckning om nämndens resonemang vad beträffar biologiska barn. Utöver detta anförde emellertid nämnden såsom en viktig faktor att stuvbarnens biologis-

ka far avlidit när barnen var mycket små. Avgörandet ger sålunda en indikation om att styvbarn betraktas på samma sätt som biologiska barn under förutsättning att deras förhållande till styvföräldern varit av samma beskaffenhet som om de varit dennes biologiska avkomma. Många gånger torde ett sådant förhållande mellan styvbarn och styvförälder måhända förutsätta att den biologiske föräldern inte längre finns i livet. Det sistnämnda kan emellertid knappast gälla undantagslöst.

Ytterligare ett intressant exempel på den föreliggande benägenheten att tänja ut den ersättningsberättigade kretsen i förhållande till huvudregeln i förarbetena till SKL utgörs av NJA 2005 s 237. I detta fall ansåg Högsta domstolen att en kvinna som haft ett fast förhållande med den avlidne mannen och vid tidpunkten för dödsfallet väntat barn tillsammans med denne,<sup>24</sup> kunde anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen, trots att de båda inte kunde anses tillhöra samma etablerade hushållsgemenskap.

## 4 Slutsatser

### 4.1 Allmänt

Den nu genomförda analysen har baserats på dels den huvudregel som formulerats i författningskommentaren till 5 kap 2 § SKL, dels den rikhaltiga praxis som under de senaste åren levererats från Högsta domstolen, Trafikskadenämnden och Ansvarsförsäkringens personskadenämnd. Det allmänna intrycket är att domstolar och nämnder i stor utsträckning godtagit den sålunda föreskrivna huvudregeln. Inskränkningar i den ersättningsberättigade kretsen i förhållande till vad som föreskrivs i huvudregeln torde förutsätta mycket speciella förhållanden. Däremot, och helt i enlighet med vad som kommer till uttryck i författningskommentaren, är det inte helt ovanligt att också andra än de som uppfyller huvudregelns båda rekvisit, under vissa om-

ständigheter kan betraktas som särskilt närstående till den avlidne.

## 4.2 Vissa närstående

### 4.2.1 Make

Den avlidnes make torde i de allra flesta fall betraktas som särskilt närstående. Make tillhör nämligen de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Vidare ingår make i de allra flesta fall i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne. Även för det fall att makarna till äventyrs inte ingår i samma etablerade hushållsgemenskap synes det, mot bakgrund av äktenskapets natur, plausibelt att makarna i många fall kan anses särskilt närstående i förhållande till varandra. Exempelvis torde ett sådant ställningstagande ligga nära till hands för det fall att makarna tillfälligt och under en tidsperiod som i förhållande till pågående äktenskap varit förhållandevis kort tillhört olika hushåll utan att äktenskapsskillnad ingått i planerna. Hur långt en sådant eventuellt undantag från kravet på hushållsgemenskap skulle kunna sträcka sig är emellertid i hög grad oklart.

### 4.2.2 Registrerad partner

Registrerad partner torde i förevarande sammanhang inte bedömas på annat sätt än make. Hänvisning kan sålunda göras till föregående avsnitt.

### 4.2.3 Sambo

Även den avlidnes sambo torde i de allra flesta fall betraktas som särskilt närstående. I likhet med make och registrerad partner tillhör sambo de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Till detta kommer att en sambo per definition ingår i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne. Samtidigt kan det naturligtvis inte helt uteslutas att en sambo någon gång anses falla utanför kretsen av särskilt närstående. Detta torde emellertid inte förekom-

ma annat än under mycket särpräglade förhållanden, exempelvis för det fall att den avlidne och dennes sambo vid dödsfallet känt varandra under mycket kort tid.

#### 4.2.4 Särbo

Den som vid tidpunkten för dödsfallet haft ett fast förhållande med den avlidne utan att bo tillsammans med denne kan betecknas som den avlidnes särbo. Särbo tillhör inte de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Per definition kan det också konstateras att en särbo inte kan ha ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne. Utgångspunkten är sålunda att en särbo inte kan anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen. Praxis ger emellertid vid handen att undantag kan förekomma, exempelvis för det fall att den avlidne och dennes särbo vid tidpunkten för dödsfallet väntade barn tillsammans. Av allt att döma skulle bedömningen bli densamma för det fall att den avlidne och dennes särbo vid tidpunkten för dödsfallet hade ett eller flera gemensamma barn. I övrigt är det inte möjligt att med någon som helst säkerhet uttala vad som fordras för att särbo skall betraktas som en i förhållande till den avlidne särskilt närstående person.

#### 4.2.5 Vän

En vän tillhör inte de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Mot bakgrund av vad som anförts i fråga om särbo torde en vän som regel inte kunna anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen. Undantag fordrar av allt att döma mycket särpräglade omständigheter, exempelvis att den efterlevande vännen under lång tid ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne.<sup>25</sup>

#### 4.2.6 Barn

Barn tillhör de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvud-

regel. Om det efterlevande barnet vid dödsfallet ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne råder det ingen tvekan om att barnet hör till den ersättningsberättigade kretsen. I annat fall synes det vara tillräckligt att barnet tidigare har haft hushållsgemenskap med den avlidne och därefter ett kontinuerligt och normalt umgänge med denne.

#### 4.2.7 Styvbarn

Styvbarn tillhör inte de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Det finns emellertid indikationer på att styvbarn betraktas på samma sätt som biologiska barn, under förutsättning att styvbarnets förhållande till den avlidne varit av samma beskaffenhet som om styvbarnet utgjort den avlidnes biologiska avkomma. Många gånger torde ett sådant förhållande mellan styvbarn och styvförälder måhända förutsätta att styvbarnets biologiske förälder inte längre finns i livet. Det sistnämnda kan emellertid knappast gälla utan undantag.

#### 4.2.8 Barnbarn

Barnbarn tillhör inte de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Typiskt sett ingår barnbarn inte heller i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne. Utgångspunkten är sålunda att barnbarn inte anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen. För det fall att barnbarnet vid tidpunkten för dödsfallet ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne torde förutsättningarna för en motsatt bedömning vara goda.

#### 4.2.9 Förälder

Förälder tillhör de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Om den efterlevande föräldern vid dödsfallet ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne råder det ingen tvekan om att föräldern hör till den

ersättningsberättigade kretsen. I annat fall synes det vara tillräckligt att föräldern tidigare har haft hushållsgemenskap med den avlidne och därefter en ett kontinuerligt och normalt umgänge med denne.

#### 4.2.10 Styvförälder

Styvförälder tillhör inte de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Mot bakgrund av vad som ovan konstaterats i fråga om styvbarn, framstår det emellertid som rimligt att anta att en styvförälder betraktas på samma sätt som en biologisk förälder under förutsättning att styvföräldrarnas förhållande till den avlidne varit av samma beskaffenhet som om denne varit styvföräldrarnas biologiska avkomma. Många gånger torde ett sådant förhållande mellan styvförälder och styvbarn måhända förutsätta att styvbarnets biologiska förälder inte längre finns i livet. Det sistnämnda kan emellertid knappast gälla utan undantag.

#### 4.2.11 Mor- respektive farförälder

Mor- respektive farförälder tillhör inte de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Typiskt sett ingår mor- respektive farförälder inte heller i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne. Utgångspunkten är sålunda att mor- respektive farförälder inte anses tillhöra den ersättningsberättigade kretsen. För det fall att mor- respektive farföräldern vid tidpunkten för dödsfallet ingått i samma etablerade hushållsgemenskap som den avlidne torde förutsättningarna för en motsatt bedömning vara goda.

#### 4.2.12 Syskon

Syskon tillhör inte de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Trots detta hör syskon till den ersättningsberättigade kretsen, under förutsättning att de vid dödsfallet ingick i samma etablerade hushållsgemenskap som den av-

lidne. Även om så inte varit fallet kan ett syskon anses tillhöra kretsen av särskilt närstående. Detta förutsätter emellertid förekomsten av en extraordinärt tät kontakt sedan lång tid tillbaka. En nära och god syskonrelation av mera normal beskaffenhet är sålunda inte tillräcklig.

#### 4.2.13 Styvsyskon

Styvsyskon tillhör inte de närstående som uttryckligen anges i författningskommentarens huvudregel. Mot bakgrund av vad som ovan konstaterats i fråga om styvbarn, kan det emellertid anses rimligt att anta att styvsyskon betraktas på samma sätt som biologiska syskon under förutsättning att deras förhållande till den avlidne varit av samma beskaffenhet som om det varit fråga ett biologiskt syskon.<sup>26</sup>

#### Noter

- <sup>1</sup> Skadeståndslag (1972:207).
- <sup>2</sup> Trafikskadelag (1975:1410).
- <sup>3</sup> Se Svendenius, Ersättning för psykiska besvär till följd av nära anhörigs död, NFT, 2003, s 27.
- <sup>4</sup> Motsvarande frågeställning uppkommer för övrigt vid tillämpning av 5 kap 1 § första stycket första punkten SKL. Lagförarbetena ger emellertid en antydning om att uttrycket ”särskilt nära” vid tillämpning av detta stadgande inte nödvändigtvis behöver ges exakt samma innebörd som vid tillämpning av 5 kap 2 § första stycket tredje punkten SKL (detta framskymtar när författningskommentarerna till de båda stadgandena (prop 2000/01:68 s 69 och 72) läses mot varandra). De slutsatser som i denna uppsats presenteras med sikte på tillämpningen av 5 kap 2 § första stycket tredje punkten SKL kan sålunda inte utan vidare sägas äga giltighet också vid tillämpning av 5 kap 1 § första stycket första punkten SKL.
- <sup>5</sup> Dessa cirkulärreferat publiceras inte systematiskt. Någon egen sökning har jag sålunda inte kunnat genomföra. För urvalet har respektive nämndkansli svarat.
- <sup>6</sup> Hänvisning kan dock göras till de kortfattade framställningarna i Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen, 2 uppl, Stockholm, 2006,



- s 242 ff, Eriksson (red), Ersättning vid personskada, 13 uppl, Lund, 2007, s 283 f samt Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt, 7 uppl, Stockholm, 2006, s 394 f.
- <sup>7</sup> Se prop 2000/01:68 s 72.
- <sup>8</sup> Se prop 2000/01:68 s 21 och 37. Även Derborg, Nya regler om ersättning för ideell skada, NFT, 2001, s 226.
- <sup>9</sup> Jfr SOU 1995:33 s 392.
- <sup>10</sup> Det kan noteras att dessa båda avgöranden är äldre än den här ifrågavarande regeln, något som förklaras av att rätten till anhörigersättning utvecklades i rättspraxis under cirka tio år innan lagstiftningen härom kom på plats (se vidare Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt, 7 uppl, Stockholm, 2006, s 392 ff och även Strömbäck, Skadestånd till närstående – ny HD-praxis, JT, 2006-07, s 186 ff).
- <sup>11</sup> Notera att Högsta domstolen i detta fall dömde ut skadestånd på grund av psykiska besvär som åsamkats modern till en ung man som utsatts för försök till dråp och därvid skadats allvarligt. Det var sålunda inte fråga om tillämpning av 5 kap 2 § första stycket tredje punkten SKL i strikt bemärkelse. Domstolen framhöll emellertid att kretsen av ersättningsberättigade borde vara densamma som i det fall brottet lett till döden.
- <sup>12</sup> Härom se avsnitt 2.
- <sup>13</sup> Ett exempel skulle måhända kunna vara att den avlidne och dennes sambo vid dödsfallet känt varandra under mycket kort tid.
- <sup>14</sup> Se TSN 1-2004.
- <sup>15</sup> Se TSN 5-2003.
- <sup>16</sup> Se TSN 1-2003.
- <sup>17</sup> Se APN 1-2006.
- <sup>18</sup> Se även TSN 2-2003, TSN 3-2003, TSN 8-2003 samt NJA 2006 s 181 där vuxna syskon utan hushållsgemenskap med den avlidne ej ansetts tillhöra de särskilt närstående vilka äger rätt till ersättning. Dessa avgöranden behandlas vidare i avsnitt 3.2.3.
- <sup>19</sup> Se prop 2000/01:68 s 72.
- <sup>20</sup> Jfr Gabrielsson & Tidefelt, Skadeståndslagen – några synpunkter på de beslutade ändringarna, NFT, 2001, s 233.
- <sup>21</sup> Se prop 2000/01:68 s 72.
- <sup>22</sup> Se TSN 2-2003, TSN 3-2003, TSN 8-2003 samt NJA 2006 s 181.
- <sup>23</sup> Detta framgår uttryckligen i NJA 2006 s 181.
- <sup>24</sup> Det kan tilläggas att graviditeten var oplanerad, att kvinnan vid tidpunkten för dödsfallet ännu ej bestämt om hon skulle behålla barnet eller ej samt att hon sedermera födde barnet.
- <sup>25</sup> Det skulle måhända kunna ifrågasättas om inte vännen i detta fall utgör den avlidnes sambo. Det gör hon/han emellertid inte enär ett samboförhållande enligt vedertagen terminologi anses förutsätta att två personer sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden.
- <sup>26</sup> I ett tidigare inte nämnt avgörande, TSN 7-2003, behandlades frågan om huruvida en vuxen styvsyster skulle betraktas som särskilt närstående enligt 5 kap 2 § första stycket tredje punkten SKL. Nämndens motivering ger emellertid vid handen att den ersättningssökande inte hade ansetts tillhöra den ersättningsberättigade kretsen ens för det fall att hon varit ett biologiskt syskon till den avlidne. Någon ledning i fråga om nämndens syn på styvsyskon ger det ifrågavarande avgörandet sålunda ej.